

Zgodovinarji pogosto hlastamo po prelomnicah – pomembnih datumih in letnicah, ki uokvirjajo naše razmišljanje in dožemanje sveta. Z njimi se počutimo varne. Včasih si te oporne točke izberemo sami, razumno sledeč nekemu procesu, včasih nam jih – v skladu s svojimi interesi, vsili nekdo drug. Eno in drugo je bilo krivo, da smo na enodnevnem znanstvenem simpoziju, ki smo ga 27. septembra 2021 izvedli v soorganizaciji Zgodovinskega društva Celje, Muzeja novejše zgodovine Celje, Mestne občine Celje ter Pokrajinskega muzeja Celje, s podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, šele 100 let pozneje argumentirano, na osnovi virov in raziskav, spregovorili o prvem slovenskem županu Mestne občine Celje ter se s tem velikim človekom in Celjanom srečali tudi na zanimivi in odmevni razstavi Pokrajinskega muzeja Celje.

Celjani so leta 1918, še bolj pa leta 1921, začutili, da se dogaja nekaj velikega – da se v temeljih ruši večstoletni državni okvir in sesuva nemški politični primat, da z vstopom v novo, po krvi, jeziku in rodu sorodnejšo državno tvorbo, Slovenci končno postajamo gospodarji na svojem – najprej v širšem slovenskem, končno pa še v lokalnem okviru. Navdušenje in zanos tedanjih Celjanov si z lahkoto predstavljamo in ga razumemo. Z uresničitvijo stoletnih sanj o slovenski politični afirmaciji na mestni ravni je prišla tudi priložnost za dokazovanje in samozavest. Mesto je v teh razmerah potrebovalo samozavestnega, smelega, podjetnega in garaškega očeta, potrebovalo je Jura Hrašovca. Hrašovec je bil izrazito delovna osebnost, ki je na številnih področjih zaznamovala življenje Celja že v avstrijski dobi in nato do konca prve jugoslovanske države, zato so ga upravičeno imenovali »starosta celjskih Slovencev«. Hrašovčevo županovanje, ki je trajalo do leta 1927, je bilo vrhunec njegove bogate družbenopolitične kariere, ki se je začela že v osemdesetih letih 19. stoletja. S svojo življenjsko energijo in več kot šestdesetletnim javnim delovanjem predstavlja nedvomno eno najpomembnejših osebnosti prve polovice 20. stoletja pri nas. Prispevki, ki so objavljeni v tokratni, tematski številki revije Zgodovina za vse, predstavljajo Jura Hrašovca kot liberalnega politika – enega izmed akterjev povezovanja slovenskega liberalnega tabora, spodbujevalca mestne gospodarske samozavesti, borca za slovenski jezik in kot predsednika Jugoslovansko-češkoslovaške lige v Celju tudi velikega prijatelja slovanske vzajemnosti.

Življenjska, še bolj pa pot družbenega udejstvovanja Jura Hrašovca je tesno povezana z vsemi mejniki nacionalnega boja Slovencev od konca 19. stoletja do tridesetih let 20. stoletja – začenja se z bojem za dosledno spoštovanje ustavno zagotovljenih pravic o uradovnem jeziku na vseh nivojih uprave in sodstva, nadaljuje z bojem za slovensko šolstvo ter prizadevanji za finančno in gospodarsko emancipacijo slovenskega meščanstva na Štajerskem. Hrašovca najdemo v prvih vrstah tudi ob rojstvu nove države, sooblikoval je politični zemljevid meščanskih strank v mladi jugoslovanski državi in na lastni koži občutil posledice preračunljivega političnega kupčkanja. Prav zato njegova zgodba daleč presega lokalne, celjske okvire in omogoča raziskovalcu, da sledi identičnim procesom tudi v drugih okoljih ali pa Hrašovčevo perspektivo znanstveno argumentirano umesti v širši, nacionalni kontekst.

Aleksander Žižek